

28.04.2024)

3. Постанова Верховного Суду від 05.12.2022 р. у справі № 214/7462/20. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/108238968?fbclid=IwAR1fQUj705kLIFVH-SJ0tAl_Ftv1AOGeevadh0O1BUAsxKyHI77Wsy1I1Hg (дата звернення: 28.04.2024).

4. Статистика ДТП в Україні за 2023 рік. Департамент патрульної поліції. URL: <https://patrolpolice.gov.ua/statystyka/> (дата звернення: 28.04.2024)

5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 №435-IV. Дата оновлення від 08.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n5549>

(дата звернення: 28.04.2024)

6. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 №1618-IV. Дата оновлення від 27.04.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 28.04.2024)

Балук О.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
міжнародного права та міграційної політики ЗУНУ
Саванець Л. М.*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

У сучасному глобалізованому світі, де міжнародна мобільність та культурна інтеграція стають все більш поширеними, шлюби з іноземним елементом набувають значної актуальності. Україна, яка обрала євроінтеграційний курс та прагне зміцнити зв'язки з міжнародним співтовариством, не є винятком у цій тенденції. Беручи до уваги воєнний стан в Україні та пов'язані з ним виклики, питання регулювання розірвання шлюбів з іноземним елементом потребує особливої уваги та ретельного розгляду.

З одного боку, воєнний стан накладає певні обмеження та ускладнює процедури, пов'язані з розірванням шлюбу. Водночас, численні випадки вимушеного переміщення та розлучення сімей через військові дії загострюють потребу у належному врегулюванні цього питання. Тому важливо забезпечити баланс між захистом прав та інтересів громадян України, які перебувають у шлюбі з іноземцями, та дотриманням міжнародних зобов'язань нашої держави. У цьому контексті особливо значення набувають питання юрисдикції, застосовного права, визнання та виконання рішень про розірвання шлюбу, а також захисту прав дітей у таких сім'ях.

Шлюбні відносини, ускладнені іноземним елементом, є надзвичайно поширені. У зв'язку з цим, у багатьох випадках виникає проблема застосування іноземних законів на території України, визнання актів цивільного стану, що були зареєстровані за законами іноземних країн, або іноземних судових рішень. Кожного разу, коли суди або інші державні органи будь-якої країни

стикаються з сімейними відносинами, ускладненими іноземним елементом, відбувається так зване "зіткнення" двох або більше законів і виникає проблема "вибору" закону, що у міжнародному приватному праві є "колізійною проблемою"[2].

Наприклад, при укладенні шлюбу на території України між особами, які мають громадянство різних держав, можуть виникнути складні питання. Це стосується визначення, за яким законодавством встановлюються формальні умови укладення шлюбу, що визначають вимоги до процедури оформлення шлюбу, і за яким - матеріальні умови, від наявності або відсутності яких залежить законність шлюбу. Вирішення цього колізійного питання має важливе значення для конкретних правових наслідків: чи вважатиметься шлюб, укладений в Україні відповідно до закону місця його реєстрації, дійсним як в межах країни, так і за її межами, чи не отримає він визнання в іншій державі, і чи буде віднесений до "шлюбів, що кульгають", тобто нестійких.

Питання розлучення у міжнародному приватному праві є одним з найскладніших і поширених джерел колізій, що виникають через різницю у законодавстві різних країн щодо підстав і процедури розірвання шлюбів, а також через невизнання іноземних розлучень у власних юрисдикціях багатьох країн. Незважаючи на те, що розірвання шлюбів регулюється різними національними нормами, серед них можна виокремити деякі спільні риси.

Досі, існують країни, в яких розірвання шлюбу є неможливим: Аргентина, Ірландія, Парагвай. У багатьох країнах розірвання шлюбу можливе лише при наявності чітко визначених обмежених підстав, які не передбачають взаємної згоди подружжя. (Італія, деякі штати США). У більшості країн розірвання шлюбу допускається, у тому числі за взаємною згодою подружжя (Україна, Німеччина, Англія, Данія, Бельгія) [1]. Деякі країни, також, встановлюють окрему підставу для розірвання шлюбу, що включає етап сепарації - період роздільного проживання подружжя протягом певного часу. Наприклад, у мусульманських країнах розірвання шлюбу можливе лише за умови дотримання норм шаріату [2].

Питання припинення шлюбу між громадянами України та іноземцями або особами без громадянства регулюється відповідно до норм Закону України «Про міжнародне приватне право». Відповідно до ст. 63 зазначеного Закону, припинення такого шлюбу визначається правом, яке на момент розгляду справи регулює правові наслідки цього шлюбу [5].

У разі, якщо шлюб було укладено на території України, то для вирішення питань його припинення або визнання недійсності застосовуються норми Сімейного кодексу України. Це передбачено статтею 55 Закону України «Про міжнародне приватне право», яка встановлює, що підстави недійсності шлюбу, укладеного в Україні, визначаються відповідно до вимог Сімейного кодексу України [5].

У випадках, коли йдеться про розірвання шлюбу між громадянином України та іноземцем, процедура може відбуватися різними шляхами залежно від конкретних обставин. Так, наприклад, особливості регулювання розірвання шлюбу з іноземним елементом визначаються наявністю двосторонніх міжнародних договорів про правову допомогу в цивільних справах між Україною та відповідною державою. Якщо такий договір існує, то застосовуються його положення щодо регулювання розірвання шлюбу.

Зокрема, ключовими факторами є громадянство подружжя на момент подачі заяви про розлучення та місце їх спільного проживання. Наприклад, Договір між Україною та Чеською Республікою передбачає, що застосовується законодавство країни, громадянами якої є подружжя (ст. 30.1), а якщо вони мають різне громадянство - законодавство країни спільного проживання (ст. 30.2). Компетентні органи також визначаються залежно від громадянства та місця проживання (ст. 30.3, 30.4) [3].

Якщо один із подружжя має громадянство України, а інший - держави-учасниці договору, можуть застосовуватися різні підходи. Наприклад, за Договором між Україною та Грузією застосовується законодавство країни, громадянами якої є подружжя (ст. 27.1). Проте якщо вони мають різне громадянство і проживають у різних країнах, то компетентні органи обох держав і застосовують власне законодавство (ст. 27.2) [4].

Деякі договори передбачають право українських судів розглядати справи за певних умов. Зокрема, Договір з Турецькою Республікою дозволяє українському суду розглядати справу про розлучення громадян Туреччини, якщо вони постійно проживають в Україні. Водночас, Договір з Польщею не передбачає такої можливості [7, с. 28].

За відсутності відповідного договору українські суди можуть розглядати справи, якщо: сторони передбачили підсудність справи судам України або події, що стали підставою для позову (наприклад, укладення шлюбу), мали місце на території України.

Таким чином, регулювання розірвання шлюбу з іноземним елементом залежить від наявності двосторонніх договорів, їх положень, а також громадянства та місця проживання подружжя. Якщо між Україною та державою, громадянами якої є сторони, укладено договір, то саме його приписи й особливості необхідно ретельно враховувати.

Також важливо відзначити той факт, де припинення шлюбних відносин має певні правові наслідки. Так відповідно до ст. 63 Закону України «Про міжнародне приватне право», припинення шлюбу та правові наслідки такого припинення визначаються правом, яке діє щодо правових наслідків цього шлюбу на момент розгляду справи. Стаття 60 Закону встановлює правила визначення права, що регулює правові наслідки шлюбу. Як правило, це спільний особистий закон подружжя. За відсутності такого спільного особистого закону застосовується право держави, де подружжя мало останнє спільне місце проживання, за умови, що хоча б один з них досі проживає там. У разі відсутності зазначених обставин - застосовується право держави, з якою обидва з подружжя мають найбільш тісний зв'язок.

Подружжя, яке не має спільного особистого закону, може самостійно обрати право, що буде регулювати правові наслідки їхнього шлюбу, якщо вони не мають спільного місця проживання або якщо жодне з їхніх особистих прав не збігається з правом держави їх спільного проживання. Проте вибір права обмежений лише особистим законом одного з подружжя.

Окремо варто відзначити випадки, коли громадяни України, одружившись з іноземцями, переїжджають на проживання до країни іншого з подружжя. У такій ситуації розірвання шлюбу відбуватиметься відповідно до законодавства країни їх проживання. Однак документ про розлучення згодом має бути легалізований в Україні, якщо між країнами не передбачено інший порядок

взаємного визнання таких документів.

Таким чином, встановлення належної процедури та застосовного права для розірвання шлюбів з іноземним елементом вимагає ретельного аналізу відповідних колізійних норм національного законодавства, а також наявних двосторонніх договорів між Україною та відповідними державами.

Список використаних джерел

1. Азізова С. Х. Окремі питання розірвання шлюбу з іноземним елементом. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12 С.536-538. URL: http://www.lsej.org.ua/12_2023/131.pdf. (дата звернення: 10.05.2024).
2. Атаманчук І. В., Калюжний Р. А. Розвиток процесуального права України. К.: «МП Леся», Київ, 2015. 188 с. URL: https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/26644/1/Монографія_Атаманчук_Верстка_3.pdf (дата звернення: 08.05.2024).
3. Договір між Україною та Чеською Республікою про правову допомогу в цивільних справах: Міжнародний документ від 28.05.2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/203_018#Text (дата звернення: 05.05.2024)
4. Договір між Україною та Республікою Грузія про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах: Міжнародний документ від 09.01.1995. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/268_542#Text (дата звернення: 05.05.2024)
5. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text> (дата звернення: 05.05.2024)
6. Сімейний кодекс України: Закон від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 05.05.2024)
7. Шлюб з іноземним елементом. Г. Гаро, А. Архіпова, Р. Куриленко, О. Віцюк, М. Бабішена. Х.: ФАКТОР-МЕДІА, 2023. 96 с.

Вівчар Х.

здобувачка Західноукраїнського
національного університету.

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент кафедри
цивільного права і процесу ЗУНУ*

Бутрин-Бока Н. С.

ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ ТОВАРИСТВ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ: ОКРЕМІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Російсько-українська війна триває вже понад десять років і за цей тривалий період вона завдала безповоротних негативних наслідків у всі сфери життєдіяльності нашого суспільства. Особливо складні умови склалися для ведення підприємництва та бізнесу. Війна та агресія РФ безумовно має своє відображення на економіці, політиці, правовій системі та суспільстві зокрема, створюючи численні перешкоди та ризики для підприємців, у тому числі. Чимала кількість українців була вимушена виїжджати до безпечних регіонів